

BOUWSTENEN VOOR DE OMGEVINGSVISIE STERKSEL⁺   HEEZE-LEENDE

versie voor feedback door onze maatschappelijke relaties en onze inwoners

INLEIDING

PROCES & AANPAK

De gemeente Heeze-Leende heeft ervoor gekozen klein en in de praktijk te beginnen met de implementatie van de Omgevingswet. Daarbij is de keuze gevallen op een klein Omgevingsplan voor de kern van Sterksel, inclusief Kloostervelden. De dorpsraad Sterksel heeft, na overleg met de gemeente, besloten te participeren in de voorbereiding van dit Omgevingsplan en daartoe de Omgevingsvisie Sterksel te actualiseren en te verbreden. De Omgevingsvisie van de gemeente is op dit moment nog in ontwikkeling. Er is door de dorpsraad gekozen voor het ontwikkelen van een integrale visie. Het gaat immers om de h ele leefomgeving: de kern, maar ook het landelijk gebied, inclusief de energietransitie, de sociale omgeving en de veiligheidsaspecten.

BASIS

Om een breed gedragen visie te ontwikkelen heeft de dorpsraad begin 2021 een brede projectgroep in het leven geroepen. De projectgroep is begonnen met het verzamelen van het eigen gedachtengoed op basis van een 'Leidraad voor het opstellen van de Omgevingsvisie' van de VNG, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Deze zijn vervolgens besproken, gebundeld en samengevat tot bouwstenen voor een Omgevingsvisie. Deze bouwstenen zijn daarna verbeterd, genuanceerd en aangevuld aan de hand van ideeën zoals verwoord in de NOVI, de Nationale Omgevingsvisie (2020) en de Brabantse Omgevingsvisie (2018); deze beide visies zijn richtinggevend voor een gemeentelijke Omgevingsvisie¹. Daarnaast is uit tal van andere documenten geput, met name omgevingsvisies van andere gemeenten. En in de laatste ontwikkelfase zijn de nieuwe bouwstenen gecombineerd met elementen uit de bestaande 'dorpsvisie' van Sterksel (2015) en is de feedback van de klankbordgroep verwerkt.

DRAAGVLAK

In een eerder stadium zijn alle inwoners via een nieuwsbrief geïnformeerd. In juni 2021 is huis aan huis een enquête uitgezet onder alle inwoners van het dorp om hun reactie op richtinggevende punten te geven. Van de enquête, waarop een respons kwam van 30%, zijn de vragen en de uitkomsten gepubliceerd op Sterksel.nu. De volledige vraagstelling en de uitkomsten kunt u zien op <https://www.sterksel.nu/nieuws/3490-2021-06-26-16-45-39>
Hierna is een klankbordgroep van zo'n 30 inwoners gestart. Er is onlangs een tweede enquête uitgezet onder de klankbordgroep over financiële participatie bij de energietransitie en sociale participatie. Een aantal leden van deze klankbordgroep gaat in een themagroep actief meedenken over mogelijke haalbare alternatieven voor grootschalige opwek van energie en over het verkennen van mogelijkheden om als collectief stappen te zetten om zoiets te realiseren. Voor de duidelijkheid

¹ Zie de link <https://www.denationaleomgevingsvisie.nl/samenwerking+en+uitvoering/samenwerkingsafspraken/default.aspx>
In de tweede alinea van deze pagina op deze website, zit op het woordje 'hier' de link naar de concrete inhoud van de samenwerkingsafpraak van april 2021 tussen rijk, provincies, waterschappen en gemeenten.
de NOVI: <https://www.denationaleomgevingsvisie.nl/publicaties/novi-stukken+publicaties/HandlerDownloadFiles.ashx?idnv=1760380>
de Brabantse Omgevingsvisie: <https://www.brabant.nl/onderwerpen/omgevingsbeleid/omgevingsvisie>
download hier de Omgevingswet zelf: <https://iplo.nl/regelgeving/stelsel-omgevingswet/overzicht-geconsolideerde-teksten-omgevingswet/>

wordt vermeld dat vanuit de grote meerderheid geen grote windmolens wil en liever kijkt naar andere opties.

AFSTEMMING

Tegelijkertijd hebben we de gemeente benaderd om onze Omgevingsvisie-in-woording te leggen naast de Omgevingsvisie-in-de-maak van de gemeente Heeze-Leende. Dit met de bedoeling te bespreken waar we samenlopen, op welke punten we elkaar raken en op welke aspecten of onderdelen we mogelijk van mening verschillen. Helaas is gebleken dat er tussentijds geen enkele ruimte is voor inbreng vanuit de dorpsraad. Ons is te kennen gegeven dat we onze zienswijze pas bij de inspraak aan de achterkant van het traject kunnen geven, dus in 2022. De projectgroep vreest dat door te kiezen voor inbreng aan het eind van de rit er meer vertraging zal ontstaan en de ontwikkelingen verder uit elkaar zullen gaan lopen. Daarom is overleg gevoerd met de fractievoorzitters over onze 'bouwstenen voor de omgevingsvisie' en is gevraagd of zij mee willen denken over de vraag of en hoe deze 'kleine' visie van Sterksel tijdens het ontwikkeltraject wél ingebed zou kunnen worden in de 'grote' visie van Heeze-Leende.

De uitkomst daarvan is dat we de overeenkomsten en verschillen tussen de ontwerp omgevingsvisie van Heeze-Leende en de bouwstenen van Sterksel in kaart gaan brengen, zullen bespreken met de gemeente en aan de raad zullen voorleggen. Daarbij willen we uw reacties op dit stuk graag meenemen.

VERVOLGTRAJECT

In dit stadium wil de projectgroep dit concept daarom delen met u en met andere relevante relaties en feedback vragen op deze bouwstenen. Tevens wordt via een ander spoor bekeken in hoeverre de algemene onderdelen, die niet specifiek 'Sterksels' zijn, onderschreven kunnen worden door de dorpsraad Leende en door de kernraad Leenderstrijp met het oogmerk een breder draagvlak op te bouwen. En er wordt nog gezocht naar goede manieren om jongeren en schoolgaande jeugd naar hun kijk op dit concept te vragen.

REACTIES

Aanvullingen, opmerkingen en verbeterpunten zijn welkom via mail: omgevingsvisie@sterksel.nu

de projectgroep,
mede namens de klankbordgroep,

Sterksel, 17-09-2021

De projectgroep Omgevingsvisie & Energietransitie van de dorpsraad Sterksel bestaat uit:

Toine Leemans (vz)
Vincent de Lange
Ruud Jacobs

Wies de Haan
Frans Reiling
Geurt Leestenmaker

Wendy Lina
Carel van der Zanden
Frank van den Dungen (sec)

INHOUD

HOOFDSTUK 1 REIKWIJDTE, RICHTING & POSITIONERING	tekstblok
Reikwijdte en algemene doelen	1, 2, 3
Filosofie: vertrekpunten en afwegingskader	4, 4a
Richtinggevende waarden	5
Spelregels bij initiatieven	6
Participatie, communicatie, relatie met college en raad	7, 8, 9
Knelpunten	10, 10a
HOOFDSTUK 2 STERKSEL: DE LEEFOMGEVING	
Historie en identiteit	11, 12
Waarden van Sterksel	13
gezondheid en welbevinden	13.1
verbondenheid en gemeenschapszin	13.2
sociale participatie	13.2a
veilige en aantrekkelijke leefomgeving	13.3
infrastructuur en bereikbaarheid	13.4
gemeenschappelijke voorzieningen	13.5
nutsvoorzieningen	13.6
cultuur / erfgoed	13.7
bedrijvigheid	13.8
bouwen en wonen	13.9
HOOFDSTUK 3 HET LANDELIJK GEBIED	
Landschap	14, 15
Natuur	16
Water	17
Bodem	18
Landbouw	19, 19a
HOOFDSTUK 4 DE ENERGIETRANSITIE	
Prioriteiten	20
Criteria	20a
Aanvullingen uit zienswijze planMER en enquête-1	21, 21a
Aanvullingen vanuit enquête-2, financiële participatie	22
Klimaat: CO ₂ -reductie	23
Sociale participatie in klimaatadaptatie	23a

HOOFDSTUK 1 REIKWIJDTE, RICHTING & POSITIONERING

REIKWIJDTE EN ALGEMENE DOELEN

1 Waarover gaat een omgevingsvisie

Een omgevingsvisie gaat over bijna alle elementen van je leefomgeving.

Het gaat niet alleen over de ruimtelijke indeling, zoals wonen, werken, verkeer, landbouw, natuur, etc., maar óók over maatschappelijke waarden en over de invloed van de leefomgeving op je eigen gezondheid en welbevinden.

2 Inhoud omgevingsvisie

Een omgevingsvisie gaat onder andere over

- het dorp en het landelijk gebied
- woningen, bedrijven en andere gebouwen
- landbouw
- verkeer, vervoer en infrastructuur
- bodem, lucht en water
- natuur en biodiversiteit
- landschap
- voorzieningen voor cultuur en recreatie
- voorzieningen voor zorg en onderwijs
- klimaat en energie

en de invloed daarvan op de gezondheid en het welbevinden van de inwoners

In de omgevingsvisie staan een integrale aanpak en het draagvlak bij inwoners centraal.

3 Uitgangspunten omgevingsvisie

Een omgevingsvisie beschrijft de kwaliteit van de leefomgeving en de voorgenomen ontwikkelingsrichting, door ons verwoord als: wij willen, wij streven naar, wij pleiten voor, etc. Daarbij wordt, conform de Omgevingswet, gestreefd naar evenwicht tussen benutting aan de ene kant en bescherming aan de andere kant. Duurzaamheid, gezondheid en welbevinden, het herstel en het versterken van waarden en het voorkomen van overlast en risico's staan daarbij centraal.

FILOSOFIE: VERTREKPUNTEN en AFWEGINGSKADER

4 Vertrekpunten

Zoals in de Omgevingswet vastgelegd (art.3.3) moet in een omgevingsvisie rekening worden gehouden met

- het verzorgingsbeginsel,
- het beginsel van preventief handelen,
- het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron dienen te worden bestreden, en
- het beginsel dat de vervuiler betaalt.

Wij gaan er vanuit dat deze beginselen ook bij de uitwerking in eventuele programma's en bij de concretisering van de omgevingsvisie in een omgevingsplan zorgvuldig gehanteerd worden. Bovendien pleiten wij ervoor dat deze overwegingen doorslaggevend zijn bij het al dan niet vergunnen van voorgenomen activiteiten.

4a Afwegingsprincipes

Bij het maken van keuzes pleiten wij daarnaast voor uitgaan van verbetering van de waarden van onze leefomgeving en het hanteren van de onderstaande vier afwegingsprincipes:

- 1 we willen veel bereiken, maar we hebben beperkte ruimte, daarom geven we voorrang aan gecombineerd gebruik van ruimte (zgn. dubbeldoelen),
- 2 de kenmerken en de identiteit van een gebied staan centraal: we benoemen de waarden die we van belang vinden voor een gebied,
- 3 we voorkomen dat we nadelige gevolgen van ons doen en laten voor ons uit schuiven naar een volgende generatie, of op het bord leggen van een ander gebied, zonder daarvoor te compenseren,
- 4 we houden zoveel mogelijk rekening met de principes van duurzaamheid volgens Brundtland: voorzien in de behoeften van de huidige generatie, zonder de behoeften van toekomstige generaties, zowel hier als in andere delen van de wereld, in gevaar te brengen.

5 Richtinggevende waarden

We benoemen in onze omgevingsvisie waarden die we van belang vinden bij de door ons gewenste ontwikkelingsrichting.

Uitgangspunt is met zo weinig mogelijk regelgeving doelen te benoemen en concrete doelstellingen te formuleren, waarbij -indien dat nodig is- aanvullend criteria gehanteerd worden om aan te geven hoe de afweging gemaakt wordt

- om bestaande activiteiten te stimuleren, te bevrozen of af te bouwen
- om nieuwe activiteiten te verwelkomen óf in heroverweging te geven.

We benoemen de kwaliteit van iets in waarden, met daarbij soms aandachtsgebieden die we belangrijk vinden, en daarbij mogelijk een of meer criteria per aandachtsgebied. In veel gevallen zal de precisering naar een specifieke meetbare norm pas bij verdere uitwerking tot een Omgevingsprogramma of Omgevingsplan aan de orde komen.

Bijvoorbeeld:

waarde = zo weinig mogelijk hinder, overlast of risico's in de leefomgeving,
aandachtsgebied = geluidsoverlast,
criteria = periode, tijdsduur van de overlast, incidenteel of structureel, intensiteit, bereik,
norm = max xxx dB, tussen die en die frequentie, van 6.00 tot 20.00 uur.

6 Spelregels bij initiatieven

Indien iemand een nieuw initiatief wil ontplooiën dat een substantieel effect zal hebben op de leefomgeving en/of de omwonenden, dan gaan we er van uit dat de initiatiefnemer

- 1 primair aantoont dat er draagvlak is bij de omwonenden waarop het initiatief effect kan hebben, én dat er draagvlak is bij belangenorganisaties die belang hebben bij of wiens belang geschaad kan worden door het initiatief;
daarbij worden ook eventuele knelpunten vermeld en de wijze waarop deze ondervangen worden;

- 2 vervolgens aan toont dat zijn initiatief, indien het een ruimtelijke ontwikkeling betreft, een bijdrage levert aan de versterking van de waarden van het dorp (zie punt 13, 13.1 t/m 13.9) of van de versterking van het landelijk gebied (zie punt 15) in de directe omgeving of, als dat niet kan, via fysieke compensatie elders in de nabijheid.
- 3 hardheidsclausule:
indien toepassing van een spelregel, toepassing van een waarde of van de daarbij behorende criteria en normen onbedoeld een averechts effect zou hebben dat strijdig is met de geest van de Omgevingswet of van deze visie, dan kan daarvoor een uitzondering gemaakt worden, voor zover deze past binnen de geest van de wet of van deze visie.
De initiatiefnemer kan daarbij desgevraagd ondersteund worden door de overheid.

BELEIDSMATIGE PARTICIPATIE / COMMUNICATIE / RELATIE COLLEGE & RAAD HEEZE LEENDE

7 Toekomstperspectief

Alle overheden, en ook de dorpsraad, werken samen om bij de toepassing van de uitgangspunten van deze Omgevingsvisie in een Omgevingsplan proactief de gezondheid, het welbevinden en de sociale coherentie in de samenleving te bevorderen.
De betrokken partijen spreken elkaar daar op aan.

8 Bestuurscultuur

We leveren via de dorpsraad "Bouwstenen vanuit Sterksel" voor de Omgevingsvisie Heeze-Leende aan college van B&W en de Raad. We pleiten daarbij voor een vernieuwde relatie tussen gemeente en inwoners, waarbij we samenwerken op basis van vertrouwen, partnership en gelijkwaardigheid.

Vertrouwen uit zich in

- kaderende regels die ruimte bieden aan initiatieven,
- vermindering van de regeldichtheid,
- vraaggerichte benadering met mogelijkheden voor maatwerk waardoor procedures sneller doorlopen kunnen worden.

Partnership blijkt uit

- een gemeente die luistert en meedenkt vanuit een positieve grondhouding,
- een gemeente die werkt met klantgerichte procedures en formulieren,
- een gemeente die uitnodigt om te participeren vanaf het begin,
- een initiatiefnemer die zelf de dialoog met zijn omgeving aangaat.

Gelijkwaardigheid betekent

- digitaal delen van alle relevante gemeentelijke informatie, voor zover mogelijk, met de inwoners,
- benutten van kennis en inbreng van ambtenaren en de inwoners,
- in acht nemen van individuele en collectieve belangen,
- ruimte en tijd reserveren en het meewegen van de inbreng van inwoners, ook in alle raadsvergaderingen.

De gemeenteraad, het gemeentebestuur en de ambtelijke organisatie zullen naar een nieuwe houding evolueren. Het gaat er daarbij om vanaf het begin open te staan voor initiatieven, ideeën en inbreng van bewoners en zich daarbij dienstverlenend op te stellen.

9 Omgevingsraad

Wij willen voortbouwen op het idee van een 'groene tafel', inmiddels verbreed tot 'omgevingstafel', waarin burgers en alle voor het beleid relevante organisaties betrokken zijn, structureel deelnemen aan overleg van het begin af aan.

Wij zijn voorstander van instellen van een Omgevingsraad van Heeze-Leende, met een onafhankelijk voorzitter, die in het kader van participatie vanaf het begin en aan de voorkant betrokken is bij

- het signaleren van behoeften en verkennen van nieuwe ontwikkelingen,
- het meedenken bij het maken van afwegingen en keuzes bij het formuleren van beleid en de uitwerking van plannen, waarbij rekening wordt gehouden met urgentie, haalbaarheid, beschikbare financiën en beschikbare menskracht,
- en die na de besluitvorming in de gemeenteraad aan de achterkant ook betrokken blijft bij de communicatie over de uitvoering en waar mogelijk de ambtenaren daarbij te ondersteunen,
- de evaluatie en eventuele bijstelling.

Deze Omgevingsraad bestaat uit een kleine maar representatieve groep, waarin in ieder geval vertegenwoordigers van de dorpsraden opgenomen zijn, die regelmatig bij elkaar komt en zich in kan werken in de materie.

De leden van de Omgevingsraad onderhouden zelf het contact met hun achterban en dragen zelf zorg voor informatie, communicatie en draagvlak. Zie ook blok 13.2a

10 Knelpunten: regie, samenwerking en samenhang

Het ontbreekt momenteel aan regie, samenwerking en samenhang in beleid dat juist mikt op een integrale benadering en waarbij multifunctionele benutting van ruimte van belang is. We roepen onze gemeente op de eigen keuzeruimte en de mogelijkheid tot lokale inkleuring en lokale kennis te benutten maar daarbij de kaders van rijk, provincie en waterschappen als richtinggevend te respecteren.

10a Knelpunt: handhaving

Wij pleiten voor een overheid die zichzelf, haar eigen regels en de klachten van inwoners, bijvoorbeeld met betrekking tot overlast, evalueert en ruimte reserveert om hierover het gesprek aan te gaan en indien nodig (ook haar eigen ambtenaren) bij te sturen en handhavend naar de samenleving op te treden.

HOOFDSTUK 2   STERKSEL: DE LEEFOMGEVING

IDENTITEIT en HISTORIE

11   Sterksel nu

Het Noord-Brabantse dorp Sterksel vormt één van de kernen van de gemeente Heeze-Leende. Het bestaat uit een oude kern, het buitengebied en nieuwe wijken. De wijk Kloostervelden vormt een bijzondere woonomgeving met een combinatie van zorgwoningen en gezinswoningen.

Sterksel toen

Er is in de omgeving van Sterksel bewijs gevonden van prehistorische menselijke activiteit. Naast een uitgestrekt urnenveld is er een grafheuvel met een zwaard uit de Hallstattcultuur en een geldschat uit de Romeinse tijd gevonden. In 1172 kwam de vrijheid Sterksel in het bezit van de Abdij van Averbode en in 1653 bestond het dorp uit het kasteel 'Huize Sterksel', een kapel en vijf boerderijen. In 1892 wordt het kasteel vervangen door het huidige Huize Sterksel. Van 1798 tot 1914 was de vrijheid Sterksel familiebezit. In 1914 werd de ontginningsmaatschappij N.V. 'De Heerlijkheid Sterksel' opgericht die van Sterksel een tuinstad wilde maken. De Peelvenloop werd gegraven ten behoeve van de drooglegging van het Peelven en het Turfven. Het Sterkselsch kanaal werd later gegraven voor irrigatie van landbouwgronden. Ook werd een smalspoorbaan met een eigen station aangelegd. In deze periode werden villa's gebouwd en ontstond het hotel 'Grand Hotel Sterksel'. Nadat in 1924 de ontginningsmaatschappij financieel ten onder ging werden de boerderijen verkocht aan pioniers uit Limburg, Gelderland, Utrecht, Noord-Holland en Zuid Holland.

12   Gebieden

We onderscheiden drie wettelijk gedefinieerde gebieden

- bebouwde kom (incl. Kloostervelden),
- bedrijventerrein,
- beschermde natuurterreinen (Natuurnetwerk Brabant, Natura 2000),

En als vierde gebied al het overige:

- landelijk gebied,

waarin door groene landschapselementen zoals solitaire bomen, lanen, houtwallen, bosschages, poelen, natte zones, groenstroken, bloemenstroken e.d. mengvormen en overgangen tussen natuur en landbouw kunnen ontstaan.

WAARDEN VAN STERKSEL

13   De waarden van Sterksel

We hebben de richtinggevende vraag "*Waar worden wij Sterkselsnaren uiteindelijk echt duurzaam gelukkig van*" uit de visie Sterksel 2030 geconcretiseerd naar onderstaande waarden die we in hun onderlinge samenhang van belang vinden voor de samenleving

- gezondheid en welbevinden,
- verbondenheid en gemeenschapszin,
- veilige en aantrekkelijke leefomgeving,
- goede infrastructuur en bereikbaarheid.
- goede gemeenschappelijke voorzieningen: dorps huis, winkel, postkantoor, etc.
- goede nutsvoorzieningen: water, riool, gas, licht, warmte, kabel, glasvezel, etc.

- cultuur / erfgoed,
- economie / werkgelegenheid / inkomen,
- bouwen en wonen.

13.1 Gezondheid en welbevinden

Gezondheid en welbevinden zijn de belangrijkste waarden die we op elk terrein mee laten wegen. We besteden daarbij aandacht aan punten die invloed hebben op

- een actieve gezonde leefstijl, met de bijbehorende voorzieningen,
- sociaal en maatschappelijk welbevinden,
- een gezonde leefomgeving / een gezond leefmilieu.

We willen daarbij activiteiten met negatieve effecten op gezondheid en welbevinden zoveel mogelijk voorkomen. Indien daar sprake van zou kunnen zijn, pleiten wij ervoor dat de gemeente de GGD, of een andere instantie, vraagt hierin te adviseren.

13.2 Verbondenheid en gemeenschapszin

Het verenigingsleven speelt van oudsher een belangrijke rol in het dorp. Er is aandacht voor individuen en groepen en er vindt interactie en integratie plaats tussen jong en oud. We hebben oog voor elkaar en tonen respect voor de ander. We houden rekening met specifieke doelgroepen en kwetsbare groepen.

Er is in Sterksel blijvend aandacht voor verbetering en ondersteuning van het sociale leefklimaat, de kwaliteit van leven en de zorg voor elkaar. Inwoners helpen en ondersteunen elkaar en zorg is voor iedereen bereikbaar. Het netwerk van buurtcontactpersonen vormt hierin een verbindende rol. Jonge gezinnen vestigen zich gemakkelijk in het dorp. Informatie over het dorp wordt interactief gedeeld via een digitale informatie- en ontmoetingsplaats, zoals het Virtueel Plein Sterksel (Sterksel.nu).

We willen de sociale samenhang stimuleren door het faciliteren van gelegenheden om elkaar te ontmoeten, onderling contact te leggen, samen activiteiten te ondernemen, informatie uit te wisselen en van gedachten te wisselen. We stimuleren de dialoog binnen onze sociale gemeenschap om meningsverschillen te overbruggen in plaats van ze te laten polariseren.

Dit betreft zowel persoonlijk als digitaal contact. We stellen ons open voor veranderingen in de sociale structuur (bijv. door vergrijzing, migratie, nieuwe doelgroepen) en zijn alert op veranderende behoeften in de samenleving. Wij helpen elkaar waar dat nodig is (nabuurschap).

13.2a Sociale participatie

Sterksel heeft een sterke sociale gemeenschap. Wij streven ernaar deze gemeenschapskracht te versterken. Bij onderzoek in de klankbordgroep (enquête-2) naar bereidheid om zich in te zetten voor de gemeenschap bleek dat er groot animo is voor:

- inzet als vrijwilliger,
- inzet als lid van de dorpswagengroep voor hulp bij incidentele problemen,
- kennis en kunde delen met dorpsgenoten in het huiskamer café.

In een volgend stadium zullen we onderzoeken welke belangstelling er is om deel te nemen of gebruik te maken van bijvoorbeeld

- een gele gids voor het dorp: d.w.z. uitbreiding van de kleine telefoongids Sterksel met mailadressen,
- een dienstenbank met een sociaal 'schakelaar' die vraag en aanbod kan matchen,
- functionaliteiten op de dorps-website Sterksel.nu,
- of andere punten die vanuit de gemeenschap ingebracht worden.

13.3 Veilige en aantrekkelijke leefomgeving

In en om het dorp is volop groen en er is aandacht voor een veilige en aantrekkelijke leefomgeving. Er is specifieke aandacht voor de veiligheid van schoolgaande kinderen en jeugd. Via goed verlichte wandel- en fietsverbindingen kunnen ouders met buggy's, rolstoelgebruikers en kinderen veilig naar de kern en naar middelbare scholen in omliggende dorpen. Vanuit gemeente en politie is er specifieke aandacht voor overlast van drugs, hondenpoep, sluipverkeer en snelheids- en milieuovertredingen.

De wijkagent is betrokken en aanspreekbaar en er is een goed bereikbaar digitaal meldpunt.

Wij pleiten ervoor de veiligheid en aantrekkelijkheid te waarborgen en waar mogelijk te versterken.

13.4 Infrastructuur en bereikbaarheid

Naast goede wegverbindingen met de omliggende dorpen, zijn er openbaar vervoer verbindingen naar treinstations van Heeze, Maarheeze en interlokale busstations. Er is een breed aanbod aan fiets- en wandelroutes in de natuur rondom Sterksel. In en om het dorp staan rustbankjes en picknickplaatsen en er is aanbod aan horeca en overnachtingsmogelijkheden.

Wij pleiten voor een goede bereikbaarheid met een adequate en veilige infrastructuur voor mobiliteit voor alle doelgroepen, waarbij wij prioriteit geven aan facilitering van mogelijkheden voor milieuvriendelijke mobiliteit en wij streven naar verbetering van de huidige smalle en daardoor vaak onveilige wegen in ons buitengebied.

We willen doorgaand verkeer door de kern ontmoedigen en de overlast daarvan minimaliseren. Bij structurele overlast door bijv. vrachtverkeer/bezorgdiensten wordt deze bij de gemeente aangekaart met de opdracht met alle betrokken partijen te zoeken naar veilige oplossingen die de overlast beëindigen en waar nodig geacht ook de handhaving daarbij te realiseren.

We vragen speciale aandacht voor een goede ontsluiting van het bedrijventerrein Chijnsgoed/Pastoor Thijssenlaan zoals afgesproken met buurgemeente Cranendonck en de provincie. De afgesproken doelstelling is dat er niet meer vrachtbewegingen door Sterksel zullen rijden t.o.v. 2013.

13.5 Gemeenschappelijke voorzieningen: dorpswink, winkel, postkantoor, etc.

De dorpswinkel en het dorpswink Valentijn vormen de belangrijkste voorzieningen van het dorp. Het dorp heeft onder andere een zorgwinkel, bibliotheekpunt, postagentschap en pinautomaat. Voorzieningen zijn goed bereikbaar en er is voldoende mogelijkheid tot parkeren. Het dorp biedt speeltuinen en kinderopvang voor de allerkleinsten, maar faciliteert ook de leeftijdsgroep van 12 tot 25 jaar. Sportfaciliteiten in en rond het dorp worden optimaal gebruikt en in stand gehouden. De lokale cafetaria en de restaurants voorzien ook met hun terrassen in behoeften van bewoners

en toeristen. Via vrijwilligerswerk dragen inwoners bij aan levensvatbaarheid van voorzieningen.

13.6 Nutsvoorzieningen: water, riool, gas, licht, warmte, kabel, glasvezel, etc.

Ons perspectief: Sterksel biedt een schone leefomgeving met veel openbaar groen. Het dorp en het buitengebied zijn aangesloten op snelle verbindingen voor internet, digitale media en televisie. Er wordt gebruikt gemaakt van duurzame energie en het dorp is energieneutraal.

We willen stimuleren dat op meer plaatsen hemelwater gescheiden wordt van rioolwater en teruggegeven wordt aan de natuur.

Wij pleiten voor onderzoek naar mogelijkheid van een centrale of wijkgebonden energieopslag van de overproductie van zonnepanelen, eventueel gecombineerd met een laadplein per wijk.

13.7 Cultuur / erfgoed

Het kerkgebouw, de pastorie, huize Sterksel, het klooster op Kloostervelden en de lanenstructuur vormen de belangrijke karakteristieken van Sterksel.

Voor cultureel erfgoed in het dorp zoals

- de parochiekerk met pastorie en bijbehorende grafstenen,
- de Sterkselse Os,
- de diverse religieuze beelden in het dorp,
- de twee kapelletjes,
- de historisch villa's, woonhuizen en boerderijen,
- de smalspoor-reconstructie,
- het klooster-complex Providentia met bijgebouwen,
- de monumentale bomen langs de toegangslanen ,

pleiten we voor een beschermde status en zorgvuldig beheer en onderzoek naar mogelijke maatschappelijke functie(s) van de kerk naar de toekomst toe.

13.8 Bedrijvigheid

Bedrijven vormen een economische motor van het dorp en kunnen een bijdrage leveren aan de leefbaarheid.

We willen initiatieven voor een uitbreiding die een substantieel effect zal hebben op de leefomgeving en/of de omwonenden, nieuwbouw van bedrijven, of het goedkeuren van vestiging van bedrijven in bestaande gebouwen, bevorderen op locaties die logisch passen bij de aard van de bedrijvigheid en de omgeving, waarbij een initiatief positiever beoordeeld wordt, naarmate het meer bijdraagt aan de realisatie van onder andere één of meer van de onderstaande punten:

- verbetering van de omgeving, ofwel geen hinder of overlast veroorzaken,
- landschappelijk goed ingepast,
- energietransitie en klimaatadaptatie,
- terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen,
- circulair ontwikkelt, (ver)bouwt met een toekomstbestendige en duurzame visie,
- maatschappelijke doelstellingen voor de regio, zoals werkgelegenheid, diensten, producten en activiteiten.

Naar de toekomst toe willen we gastvrijheid en faciliteiten ter bevordering van kleinschalig

toerisme en vormen van recreatie in de kern en in het landelijk gebied ondersteunen. Daarbij zullen we enerzijds het economisch belang van de aantrekkelijkheid van Sterksel en het omliggende gebied mee laten wegen. Anderzijds streven we ernaar te voorkomen dat door te grote recreatieve druk negatieve effecten op onze natuurgebieden op gaan treden.

13.9 Bouwen en wonen

Sterksel heeft een woningaanbod voor jong en oud. Hulpbehoevende inwoners kunnen rekenen op ondersteuning en begeleiding. Buurtcontactpersonen vervullen een verbindende rol bij het 24-uurs aanbod van zowel professionele als vrijwillige hulp. Er is een zorgdependance ingericht voor kleine medische handelingen, zoals bloedprikken. Menselijke zorg wordt ondersteund met menswaardige technologie.

Bij nieuwbouw van woningen pleiten we ervoor dat rekening gehouden wordt met aspecten van duurzaamheid en dat energie-neutraal en bij voorkeur CO₂-neutraal gebouwd wordt met materialen die herbruikbaar zijn.

We zijn er voorstander van om voor bestaande woningen met herbruikbare materialen aanpassingen te stimuleren die bijdragen aan het CO₂- en energieneutraal gebruik. We streven er naar om voldoende betaalbare woonruimte te creëren om te voldoen aan de behoeften van alle leeftijdscategorieën en de verschillende doelgroepen. Enerzijds door nieuwbouw en anderzijds door efficiënt gebruik van bestaande bebouwing in en om de dorpen.

Ook in het landelijk gebied is ruimte voor bewoning op daarvoor geschikte plaatsen met de juiste infrastructuur, zonder dat dat belemmerend werkt voor de bedrijfsvoering van omliggende bedrijven of schadelijk is voor de natuur, of aantasting oplevert van het landschap. Het is onze verwachting bij nieuw- of verbouw dat de bedrijfsgebouwen in het buitengebied worden ingepast in het landschap.

HOOFDSTUK 3 HET LANDELIJKE GEBIED

LANDSCHAP

14 Het landschap

3

Het landschap is een factor die de kwaliteit van onze leefomgeving sterk bepaalt. Wij willen het landschap beschermen en het natuurgehalte ervan waar mogelijk herstellen en versterken door uit te gaan van natuurinclusiviteit als standaard bij nieuwe activiteiten, zowel in de bebouwde kom als in het landelijk gebied.

Bij bestaande activiteiten willen we meer landschappelijke variatie en minder monocultuur stimuleren met het oog op versterking van biodiversiteit.

We pleiten ervoor dat de voortgang van de ontwikkeling gemonitord wordt in samenwerking met het lokale IVN, de plattelandsvereniging en andere betrokken partijen.

15 De waarden van het landschap

Wij streven ernaar dat de onderstaande drie landschapswaarden in balans zijn en bij veranderende omstandigheden zelf de balans kunnen herstellen:

BELEVINGSWAARDEN

- historisch karakter: elementen van tijdsbeeld,
- natuurlijkheid, zoals flora, fauna, variatie en diversiteit,
- ruimtelijkheid, zoals ruimte, begrenzing, contrasten,
- zintuigelijke indrukken, zoals lichtval, geur, mul zand, paden.

GEBRUIKSWAARDEN

- regulerende diensten, zoals waterberging, vruchtbaarheid, verkoeling,
- productiediensten zoals voedsel, water, biomassa,
- culturele diensten zoals groene recreatie, erfgoed,
- abiotische bronnen, zoals bodemwarmte, zand, grind,
- wandelroutes, fietsroutes.

TOEKOMSTWAARDEN

- klimaatadaptatie: klimaatrobuuste leefomgeving,
- energietransitie: productie, opslag, transport,
- vrijetijdseconomie: aantrekkelijk gebied,
- landbouwtransitie: omschakeling naar kringlooplandbouw,
- mobiliteit: transitie naar duurzaam, veilig, slim,
- verstedelijking: woningbouwopgave en ruimte voor bedrijvigheid,
- landschap: biodiversiteit en verbinding.

Bij nieuwbouw en verbouw van woon- of bedrijfsruimte in het landelijk gebied is belangrijk dat dit past in het landschapsbeeld / landschappelijk ingepast wordt.

Landschapsbederf door plaatsing van installaties voor energieopwekking willen we vermijden, uitgezonderd zonnepanelen op daken en wanden. Alleen als plaatsing van grootschalige energie opwekking onvermijdelijk is, willen we deze concentreren bij andere infrastructuur en het daarmee gepaard gaande kwaliteitsverlies in de nabijheid compenseren.

Geen zicht op grote windmolens vanuit de beschermde natuurgebieden van Natura 2000 en het provinciale Natuurnetwerk Brabant.

16 Natuur

We hechten aan het beschermen van Natuurnetwerk Brabant, het versterken hiervan met meer biodiversiteit, ecologische verbindingzones en waterbergingsgebieden. Daarnaast pleiten wij voor het verrijken van woonwijken, bedrijventerreinen en landelijk gebied met natuur, waarbij we ernaar streven dat, waar relevant, te verweven met de ontwikkeling naar natuurinclusief boeren.

We zorgen voor voldoende faciliteiten voor de recreatieve functie van natuur, de spreiding, de ontsluiting en de toegankelijkheid daarvan om de recreatiedruk op de natuur en op het ecologische systeem op een acceptabel niveau te houden.

Naast reductie van stikstofverbindingen, het vastleggen van CO₂ en biodiversiteitsherstel, is herstel en verbetering van de natuur hier belangrijk of in sommige gebieden zelfs nodig. Dit door natuurversterking en natuurinclusieve ruimtelijke inrichting en met speciale aandacht voor de individuele Natura 2000-gebieden als belangrijke dragers.

Bij uitbreiding / inrichten van natuurgebieden en inbedden van natuur in landbouwgebieden streven we naar herstel, behoud en waar mogelijk versterking van de balans tussen

- belevingswaarden,
- gebruikswaarden en
- toekomstwaarden, zoals gespecificeerd bij blok 15,

waarbij we met name de armere gronden of minder gunstig gelegen gronden, die minder geschikt zijn voor productielandbouw, zo mogelijk ook willen benutten voor mengvormen van landbouw en natuur.

We willen pleiten voor ruimte voor mengvormen met kansen voor landbouw én natuur, zoals vee inscharen in natuurgebieden, beheer in stroken, mozaïekbeheer, beheer met drones i.p.v. met zware machines, ruimte voor ruigtes, houtwallen, etc.

17 Water

Wij bevorderen de vermindering van watergebruik en stimuleren dat hemelwater langer wordt vastgehouden en dat we de beste mogelijkheden inzetten om in natte periodes het water te bewaren voor benutting in drogere periodes of om het te laten infiltreren.

18 Bodem

We willen de kwaliteit van de bodem en het bodemleven behouden en zoveel mogelijk verbeteren. Bij bodemverbetering gaan ecologische belangen samen met economische. Een gezonde bodem zorgt voor gezonde voeding voor mens en dier en voor een gezond ecosysteem waarin wij leven. Daarom zijn we voorstander van gebruik en beheer waarbij meerdere doelen, zoals het vastleggen van CO₂, bevorderen van biodiversiteit, waterbeheer en transitie landbouw optimaal bediend worden.

Denk daarbij aan zaken als niet kerende grondbewerkingen, de teelt van meerjarige gewassen, blijvend grasland en dieper wortelende planten, het toevoegen van extra organisch materiaal en

het verhogen van het organische stof gehalte. Hierdoor ontstaat een grotere opnamecapaciteit voor de planten van nutriënten en vocht.

Beheer en beleid dienen erop gericht te zijn om gebruik van bestrijdingsmiddelen zo slim en zuinig mogelijk te laten zijn, methoden van bemesting te hanteren waarmee bodemkwaliteit en bodemleven verbeteren, divers maaibeheer, etc. zonder productie doeleinden per sé los te laten.

LANDBOUW

19 Landbouw

De agrarische sector kenmerkt zich naar de toekomst toe steeds meer door een grote mate van diversiteit. De beoogde transitie van de landbouw dient daarbij aansluitend perspectief en een voldoende verdienmodel te bieden aan bedrijvigheid binnen een breed palet aan mogelijkheden.

Naast een effectieve schone reguliere landbouw zijn er in 'verbrede landbouw' mogelijkheden voor alternatieve economische bedrijvigheid, zoals combinaties van landbouw met zorg, wonen, recreatie, voedselbos, permacultuur en 'heereboeren'.

'Ketenverkorting' kent mogelijkheden zoals kaasmakerij, streekproducten en boerderijwinkels.

Het landelijk beleid is gericht op een meer 'natuurinclusieve landbouw' en 'circulaire landbouw'. Natuurinclusieve landbouw en ook grondgebonden kringlooplandbouw vraagt meer ruimte, bij gelijkblijvende productie en minder intensieve methoden, en bij de extra doelstellingen ten aanzien van natuur- en faunabeheer hoort een verdienmodel met een stabiele bekostiging.

Daarbij is het van belang geen strakke scheiding aan te brengen tussen kleinschalige landbouw, grootschalige landbouw en natuur. We pleiten voor verweving van functies, waarbij natuur- en productiedoelen tegelijk goed bediend kunnen worden en waarbij er perspectief is op beloning voor andere taken en /of compensatie van eventueel productieverlies.

19a Criteria bij nieuwvestiging

Wij pleiten bij beoordeling van nieuwvestiging, verplaatsing en structurele uitbreiding voor het hanteren van een brede reeks criteria, waarbij het initiatief kansrijker is naarmate er een grotere bijdrage geleverd wordt aan de realisatie van onder andere één of meer van de onderstaande punten:

- een gezonde leefomgeving,
- versterking van natuur, landschap en biodiversiteit,
- gezond bodemleven en goede grondwaterkwaliteit en kwantiteit,
- balans tussen bescherming en benutting van het gebied,
- klimaat-transitie door binding van koolstof, vermindering van broeikasgassen,
- energie-transitie door benutting van daken voor energieopwekking, e.d.
- vermindering van emissies zoals fijnstof, stikstofverbindingen, geur, geluid,
- vermindering van gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen,
- het sluiten van kringlopen van nutriënten, water, energie,
- het voorkomen van afval en restproducten,
- het beperken van emissies naar bodem, water, lucht.

We pleiten ervoor zittende bedrijven te stimuleren om in het kader van de transitie van de landbouw deze ontwikkelingsrichting te volgen of een alternatief te bieden.

HOOFDSTUK 4 DE ENERGIETRANSITIE

20 Prioriteiten

We geven prioriteit aan

- 1 beperking van de energievraag
- 2 gebruik van duurzame energie
- 3 indien nodig, gebruik fossiele brandstoffen zo efficiënt en schoon mogelijk.

Bij onderzoek in de klankbordgroep (enquête-2) naar de mate van daadwerkelijk draagvlak voor diverse mogelijkheden van bezuiniging en vermindering van energiegebruik door inwoners met een eigen woning, is gebleken dat er grote bereidheid is om te participeren in collectieve maatregelen ter bevordering van:

- installatie van zonnepanelen op eigen dak,
- isolatie van de woning.

De projectgroep onderzoekt nog welke opties er zijn om huurders meer mogelijkheden te bieden bij te dragen aan de energietransitie, maar in ieder geval is gebleken dat er breed draagvlak is voor vervangen van traditionele verlichting door LED-verlichting.

20a Criteria

Voor opwekking van benodigde energie geven we de voorkeur aan toepassingen die het hoogst scoren op zoveel mogelijk van de onderstaande punten:

- 1 zo schoon mogelijke technieken voor opwekking, die zo weinig mogelijk negatieve impact hebben op de mens, zijn leefomgeving en de biodiversiteit, zoals bijvoorbeeld het gebruik van warmte uit bodem, lucht en water;
- 2 opwekking zo dicht mogelijk bij de gebruiker om transportverlies te minimaliseren en ons netwerk zo goed mogelijk te benutten; dus vooral opwek bij grootverbruikers op industrieterreinen;
- 3 (collectieve) opwekking per wijk of dorp, waar mogelijk in combinatie met nabije (collectieve) energieopslag en mogelijkheden voor benutting per wijk of dorp die levering op afroep mogelijk maakt;
- 4 het principe van multifunctionaliteit: dubbeldoel-toepassingen op, aan of bij bestaande infrastructuur, gebouwen, rest-ruimte en bedrijventerreinen; het plan van de gemeente Heeze-Leende voor een energie-corridor met een combinatie van zon en wind langs de A67 is hier een goed voorbeeld van;
- 5 in het landelijk gebied bij voorkeur kleinschalige zonnenvelden, op slechte gronden en reststroken, goed ingepast in het landschap, in combinatie met het houden van scharrelvee, de teelt van gewassen, kassen / teeltondersteunende voorzieningen, natuurinclusieve landbouw of in combinatie met ecologische verbindingszones of recreatieve en educatieve mogelijkheden;
- 6 op zodanige afstand van natuurgebieden dat negatieve effecten vermeden worden en voor windmolens op de Europese norm-afstand van omwonenden, d.w.z. tien maal de tip-hoogte, zodat hinder en overlast vermeden worden;
- 7 100% collectief eigendom van omwonenden en inwoners van belendende wijken en dorpen en, indien budgettair noodzakelijk, ook eigendom van inwoners van nabijgelegen wijken en dorpen;
- 8 met medezeggenschap van omwonenden die de effecten ervan ervaren, ook als ze geen eigenaar zijn.

21 Aanvullingen vanuit zienswijze plan-MER en enquête-1

In Sterksel wordt met groen gas al 0,19 TW geproduceerd: wij pleiten ervoor dat

- 1 deze productie wordt meegerekend in de taakstelling voor grootschalige opwek van energie in gemeente Heeze-Leende,
- 2 dat een deel van de opbrengst benut wordt om te voorzien in de lokale warmtevraag van oudere woningen / afgelegen woningen conform het landelijk beleid.

21a Aanvullingen vanuit zienswijze plan-MER en enquête-1

Inzetten op innovatie is niet na 2030, maar nu al noodzakelijk. Zonder een innovatieve proeftuin komen innovaties niet uit de kinderschoenen. Maak het mogelijk dat Heeze-Leende / Sterksel fungeert als 'launching customer' om nieuwe technologie te testen en van de grond te krijgen.

Wij pleiten voor onderzoek naar en het in de praktijk uittesten van potentiële innovaties zoals:

- windwakkels, windsnaren of zonnepanelen combineren met spoorportalen, hoogspanningsmasten, windmolens en andere elementen van infrastructuur;
- toepassingsmogelijkheden van kleine verticale-as-windturbines;
- mogelijkheden voor lokale opslag van energie met het oog op netstabiliteit en om noodzakelijke uitbreiding van het netwerk te ondervangen;
- mogelijkheden voor vastleggen en opslaan van buitenwarmte in de zomer (zout, basalt, staalslakken om die, mogelijk wijkgebonden, te kunnen benutten in de winter;
- omzetten van verse mest in waterstof door plasmalyse,
- en nieuwe, nu nog onbekende innovaties, die relevant zijn voor de klimaatadaptatie en energietransitie en hier getest zouden kunnen worden.

De optie om in Sterksel als proeftuin te fungeren, geldt voor een nader te bepalen periode en onder de voorwaarde van een positief advies voor een pilot door de dorpsraad Sterksel.

22 Aanvullingen vanuit enquête-2 financiële participatie

Bij onderzoek in de klankbordgroep (enquête-2) naar de mate van daadwerkelijk draagvlak voor diverse mogelijkheden van het opwekken en opslaan van energie / warmte is gebleken dat er

grote bereidheid is om financieel te participeren in:

- een energiecridor langs de snelweg,
- een pilot met energieopslag of warmteopslag in de wijk,
- kleinschalige zonneveldjes, omring met houtwallen, aan de rand van natuurgebieden of op arme gronden en restgronden;

matige bereidheid is om financieel te participeren in

- een proefopstelling met kleinere windmolens;

zeer weinig bereidheid is om financieel te participeren in

- windmolens, op een afstand van 2400 meter, in zoekgebieden rond Sterksel,
- combinaties van minimaal drie windmolens en een aantal hectares zonneveld in zoekgebieden rond Sterksel.

23   Klimaat: CO₂-reductie

We willen CO₂-krimp door bevorderen van

- planten van bomen / bossen
- gebruik van inlands hout,
- benutting van overtollige biomassa zoals bermmaaisel,
- landbouwmethoden waarbij meer CO₂ wordt vastgelegd in de bodem.
- stoppen met invoeren van biomassa,
- bewust consumeren,
- duurzaam hergebruik stimuleren: bijvoorbeeld kringloop in Sterksel,
- cradle to cradle principes toepassen.

Ten aanzien van andere opgaven zoals beperken van emissies van ammoniak, andere stikstofverbindingen en CO₂ kunnen er wellicht effectieve stappen gemaakt worden door een aantal management aanpassingen in de landbouw. Te denken valt aan een rantsoen aanpassingen, verdund aanwenden van drijfmest en meer weidegang.

23a   Sociale participatie in klimaatadaptatie

Bij onderzoek in de klankbordgroep (enquête-2) naar daadwerkelijk draagvlak voor diverse mogelijkheden om een bijdrage te leveren aan de klimaatadaptatie en een circulaire samenleving is gebleken dat er redelijk draagvlak is voor

- als leverancier of klant meedoen aan een dorpskringloop / digitale marktplaats,
- financieel of als vrijwilliger meedoen aan een collectief als Heereboeren,
- inzet als vrijwilliger voor beheer van natuur en landschap.

Er is een matige bereidheid zich in te zetten als vrijwilliger voor incidenteel onderhoud van groen in het dorp.

In een volgend stadium zullen we onderzoeken welke belangstelling er is om deel te nemen of gebruik te maken van bijvoorbeeld

- een repair café,
- een 'assortiment' duurzame / regionale producten met een kleine footprint in de dorpswinkel,
- een groenbank voor hergebruik van bomen, struiken en planten,
- een jaarlijkse beurs en/of info-markt met innovaties op het gebied van energie en warmte,
- of andere opties die vanuit de gemeenschap ingebracht worden.